

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Кирилюк Алла Володимирівна ВИКОРИСТАННЯ ШІ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ	220
Мазуренко Світлана Вікторівна ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОВЖИВАННЯ ПАТЕНТНИМИ ПРАВАМИ	224
Мартинюк Іван Вікторович ЗАХИСТ ПАТЕНТНИХ ПРАВ У МЕТАВСЕСВІТІ.....	227
Бакутін Артем Олегович ДО ПИТАННЯ ЗДАТНОСТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТВОРЮВАТИ ХОРЕОГРАФІЧНІ ТВОРИ.....	230
Бугаєць Альона Сергіївна РОЗВИТОК ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В НОВИХ РЕАЛІЯХ.....	233
Гриценюк Владислав Олександрович ЗАХИСТ ПРАВ НА МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТВОРИ.....	235
Здирко Єлизавета Михайлівна ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ РЕЗУЛЬТАТІВ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ	237
Ларіонов Владислав Сергійович ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ УМОВНОГО ДОСТУПУ ДО МЕДІА-СЕРВІСІВ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО	241

СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Подцерковний Олег Петрович ЩОДО ПРОБЛЕМ РІЗЬКОГО ПОГІРШЕННЯ СТАНУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	245
Будурова Ганна Миколаївна ЗМІНА ПРАВОВИХ ТИТУЛІВ МАЙНА ДЕРЖАВНИХ І КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ОНОВЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	248
Гофман Олександр Рудольфович, Петров Володимир Володимирович ПІДТРИМКА ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ.....	251
Добровольська Володимира Володимирівна ЩОДО ЛІЦЕНЗУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	254
Згама Антоніна Олександрівна ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУДОЧИНСТВІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	257
Квасніцька Ольга Олексіївна ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ПОЛОЖЕННЯ ОПЕРАТОРІВ ДОСТУПНОГО ЖИТЛА У СВІТЛІ ЗАКОНОПРОЕКТУ «ПРО ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ» ТА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НЕСПРОМОЖНІСТЬ.....	261
Попелюк Вадим Павлович ЩОДО СТВОРЕННЯ ДЕРЖАВОЮ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЖИТЛО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	264
Войнарівський Микола Миколайович ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ У ПЕРЕВЕЗЕННЯХ.....	267
Райчева Світлана Іванівна ВІДОКРЕМЛЕНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ КОНЦЕНТРАЦІЇ МАЙНОВИХ СПОРІВ У ПРОЦЕДУРАХ БАНКРУТСТВА	271
Артёмов Дмитро Володимирович ЩОДО ПОНЯТТЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	273
Бабалунга Олесь Михайлович НЕДІЙСНІСТЬ АРБИТРАЖНОГО ЗАСТЕРЕЖЕННЯ В КОНТРАКТІ.....	276

завдання суттєво ускладнена умовами воєнного часу, особливо з огляду на те, що чимало представників цивілістичної школи права уникають обговорення цієї перспективи, залишаючи поза увагою позитивні аспекти кодифікації господарського законодавства.

Принаймні хотілося б, аби супротивники цієї кодифікації враховували, що уся динаміка та мінливість економічної політики не повинна перетворювати Цивільний кодекс у «молоко, що постійно збігає». Адже ЦК призваний бути стабільним в інтересах пересічних громадян, а не віддзеркалювати часто-густо існуючий хаос економічних реформ.

Список використаних джерел:

1. Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions (2011), Social Business Initiative Creating a favourable climate for social enterprises, key stakeholders in the social economy and innovation Brussels, 25.10.2011 COM(2011) 682 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52011DC0682>

2. Подцерковний О. П. Щодо посилення тенденції виділення господарського (економічного) права у законодавстві та правничій освіті європейських країн. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 1. С. 98-108.

3. Постанова ВП ВС від 14 червня 2023 року у справі № 125/1216/20 (провадження № 14-25цс23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111614258>

Ключові слова: господарська діяльність, підприємництво, кодифікація, банкрутство, відповідальність підприємців, економічне право, господарське законодавство.

Keywords: economic activity, entrepreneurship, codification, bankruptcy, liability of entrepreneurs, economic law, economic legislation.

Будуrowa Ганна Миколаївна

*Національний університету «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗМІНА ПРАВОВИХ ТИТУЛІВ МАЙНА ДЕРЖАВНИХ І КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ООНОВЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

28 лютого 2025 року набув чинності Закон України № 4196-IX «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» (далі – Закон № 4196-IX, Закон) [1]. За його змістом, без належного економічного та правового обґрунтування речовий титул рабовласницького Риму «узуфрукт» змінює «радянські» та

«неринкові» за своєю правовою природою речові титули «права господарського відання» та «оперативного управління». Парламентом пропонується одномоментно замінити напрацьовану практику, у тому числі судову, функціонування підприємств державного та комунального сектору економіки на незастосовуваний у сучасний період юридичний інструмент, запевняючи у відсутності ризиків руйнації діючих засад управління державною та комунальною власністю.

Підкреслимо, що на даний час у законодавстві України поняття «узуфрукт» та його зміст відсутні і Законом № 4196-IX не пропонується вводити його у якості речового титулу до переліку речових прав на чуже майно Кн. 3 «Право власності та інші речові права» ЦКУ. Ця «прогалина» позбавлятиме осіб, які мають речове право узufрукту, мати право на захист цього права від власника майна, як це передбачають положення Гл. 29 ЦКУ. Відзначимо, що ст. 137 Господарського кодексу України передбачає, що для права оперативного управління застосовними є ті ж способи захисту, які можна використовувати для захисту права власності [2].

У Законі України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» ст. 4 пропонується доповнити трьома новими речовими правами, які виходячи з назви ст. 4 підлягають державній реєстрації, а саме: «узуфрукт державного майна; узufрукт комунального майна; право відання». Визначення «узуфрукту державного майна» пропонується закріпити у Законі України «Про управління об'єктами державної власності» (ст. 9-1), а «узуфрукт комунального майна» – у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» (ст. 60-1). Під правом особистого безоплатного володіння і користування комунальним / державним майном (узуфруктом) законодавець пропонує розуміти речове право, яке надаватиме узufруктарію правомочності володіння і користування таким майном, а також можливості отримувати плоди, продукцію і доходи від користування ним [1].

Подібний підхід до впровадження речового титулу на чуже майно – обмежувачись сферою державного та комунального майна – замість права оперативного відання не можна назвати обґрунтованим і з позицій скасування цього титулу для інших суб'єктів, які не займаються комерційним господарюванням. Так, відповідно до ч. 2 ст. 52 ГКУ некомерційна господарська діяльність, окрім державних і комунальних підприємств, також здійснюється іншими суб'єктами господарювання, яким заборонено займатися підприємницькою діяльністю (підприємствам громадських організацій, політичних партій тощо) [2].

Аналіз пропонованих обмежень для узufруктарія значно звужує його правомочності порівняно із тими, що надаються зараз суб'єктам господарювання, яким майно надано на праві оперативного управління. Наприклад, згідно введених змін, узufруктарій не зможе відчужувати майно, передане йому на праві узufрукта комунального майна, вносити його до статутного капіталу інших підприємств чи господарських товариств, вчиняти інші дії щодо такого майна, в результаті яких таке майно може бути відчужене або змінене його цільове призначення, крім випадків, що передбачають можливість оренди комунального майна

(зміни до ст. 60-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні») [1]. Під дію цих обмежень потрапляють можливості передачі такого майна у довірчу власність, довірче управління. Крім того, будь-яке обтяження майна (застава, іпотека), переданого на праві узуфрукта, можна здійснити лише за погодженням уповноваженого органу управління (абз. 5 ч. 8 ст. 14 Закону). І хоча законодавець в остаточній редакції допустив загалом таку можливість замість суворої заборони, що містилась раніше у законопроекті, цілком можна припустити і можливості неодержання такого погодження з боку органу управління. Стосовно окремих суб'єктів господарювання така заборона ставитиме під загрозу задоволення інтересів добросовісних кредиторів і належне виконання зобов'язань. У то же час, Закон закладає підвалини для неконтрольованого позаприватизаційного відчуження державного/комунального майна, яке закріплюватиметься на праві власності такими підприємствами.

Найбільші ризики для збереження і ефективного використання державного та комунального майна, як і передбачалось, Закон закладає у норми, що встановлюють обов'язок закріпити державне/комунальне майно на праві власності та узуфрукті за відповідними підприємствами. На праві узуфрукта державного або комунального майна юридичній особі – правонаступнику підприємства передаватиметься, зокрема, майно, що належить на праві господарського відання і не підлягає приватизації, та майно, щодо якого використано титул права оперативного управління. Аналіз положень ст. 14 Закону свідчить про відсутність у розробників чіткого розуміння, яке саме майно (за економічними та юридичними характеристиками і призначенням) має перейти у власність, а яке – на праві узуфрукту. На праві власності переходитиме майно (яке закріплювалось на праві господарського відання, крім такого, що не підлягає приватизації) до статутного капіталу. Хто визначатиме розмір статутних капіталів, види майна – невідомо, але передаватиметься воно без проведення оцінки за балансовою вартістю.

Безумно, будь-який нормативно-правовий акт, який має на меті врегулювати діяльність суб'єктів господарювання державного сектору економіки, має відтворювати закономірності економічного розвитку нашої країни і відповідати тому реальному стану, в якому знаходяться ринкові відносини. Щодо функціонування державного сектору економіки оголошені перспективи матимуть згубний характер, призведуть до руйнації існуючої системи управління, використання та контролю за об'єктами державної власності з боку уповноважених органів, втрати керованості більшістю галузей економіки, що у першу чергу відповідають за забезпечення населення суспільними благами (освіта, охорона здоров'я, культура, житлове господарство тощо). Крім того, нехтування найпростішими економічними правилами функціонування майнових комплексів підприємств з запровадженням обмежень у правомочностях щодо закріпленого за підприємствами майна відлякуватиме потенційних контрагентів та інвесторів через загрозу невиконання взятих на себе зобов'язань. Але при цьому аналізований Закон містить доволі зручну норму, що перекладає усю відповідальність за пра-

вильність проведення інвентаризації майна підприємства та за вірність її результатів при передаванні його правонаступнику на членів таголову інвентаризаційної комісії. І це в умовах, коли держава за три десятиліття не змогла отримати повну інформацію щодо майна, яке закріплене наразі на праві господарського відання/оперативного управління – але голови та члени інвентаризаційних комісій мають впоратись із цим питанням протягом короткого «перехідного періоду». Усе вище наведене свідчить, що Закон № 4196-IX закладає ризики руйнування установленної системи управління державним майном та державними і комунальними підприємствами, невиконання державних програм та забезпечення економічної безпеки країни.

Список використаних джерел:

1. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України від 09.01.2025 р. № 4196-IX. *Голос України*. 2025. № 40.
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.

Ключові слова: право господарського відання, право оперативного управління, узуфрукт, державний сектор економіки, державні підприємства, комунальні підприємства, правовий тип.

Keywords: right of economic management, right of operational management, usufruct, public sector of the economy, state enterprises, municipal enterprises, legal title.

Гофман Олександр Рудольфович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

Петров Володимир Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПІДТРИМКА ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ

Від початку повномасштабної війни рф проти України енергетична галузь країни стала одним з основних об'єктів, що зазнає постійних атак та руйнацій. Так, від 24 лютого 2022 року були уражені всі підконтрольні Україні теплові електростанції, гідроелектростанції, а також 20 теплоелектроцентралей. Ключові енергетичні об'єкти, зокрема, Каховська та Дніпровська гідроелектростан-